

Nr 75

Utlåtande i anledning av motioner angående redovisningen av den ekonomiska utvecklingen.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 971 av fru *Elvy Olsson* och II: 1129 av herr *Larsson* i Borrby *m. fl.* hemställas, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om skyndsamma åtgärder för att få till stånd en mer rättvisande redovisning av den faktiska ekonomiska utvecklingen, varvid de hittills negligerade välfärds-komponenterna, t. ex. god miljö och god hälsa, får påverka det redovisade totala resultatet.

I motionerna anförs att en optimal välfärdsutveckling ofta anses vara eftersträvansvärd. Till grund för välfärdsbedömningarna ligger ofta nationalinkomsten. Till skillnad från välfärdsbegreppet är nationalinkomsten ett ekonomiskt begrepp. Den nationalinkomststatistik vi har är i första hand konstruerad för att belysa konjunkturförloppen, men den har även kommit att tjäna som en hjälplig mätare på välfärdsnivån i ett land. Det är enligt motionärerna uppenbart att nationalinkomsten inte kan tjäna som mätare på alla s. k. välfärdskomponenter.

Ett välfärdsbegrepp som också tar hänsyn till sådana faktorer som trygghet, jämlikhet, hälsa, god boendemiljö, tillgången till ren luft, rent vatten och orörd natur, stress och socialt tryck m. m. måste ligga till grund för en framåtsyftande samhällsplanering. Även om man bara kan komma fram till överslagsberäkningar för vissa välfärdskomponenter, måste detta betraktas som ett viktigt framsteg. Ungefärliga mått är bättre än att betydelsefulla sammanhang helt förbises.

Beträffande motiveringen i övrigt torde få hänvisas till motionen II: 1129.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet behandlade vid förra årets riksdag (ABU 1969: 7) dels motioner vari hemställdes om utredning om möjligheterna att parallellt med nuvarande nationalinkomststatistik producera statistik avsedd att tjäna som bättre underlag för bedömningar av levnadsnivån och förändringar i denna. Vidare behandlades en motion i vilken hemställdes om åtgärder för att få fram mera rättvisande normer för olika välfärdskomponenter till ledning för samhällsplaneringen. De av utskottet avstyrkta motionerna avslogs av riksdagen.

Bihang till riksdagens protokoll 1970. 11 saml. Nr 75—76

Remissyttranden

Över motionerna har yttrande inhämtats från konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

Konjunkturinstitutet anför att redan 1955 års långtidsutredning ganska utförligt diskuterade en rad skäl till att de traditionella nationalräkenskaperna ej var till fyllest som informationskälla vid bedömningar av den ekonomiska utvecklingens konsekvenser för välfärden. Under de senaste 15 åren har emellertid samhällsutvecklingen och därmed även den samhälls-ekonomiska debatten mera än tidigare inriktats på att belysa välfärden i vidare bemärkelse.

Enligt institutet är dock steget långt till en direkt inkorporering av sådan information i det traditionella nationalräkenskapssystemet så som synes föresväva motionärerna. För en sådan inkorporering kräves, såsom motionärerna framhåller och föreslår, värdering och prissättning av alla faktorer som påverkar välfärden i positiv eller negativ riktning. Det synes uppenbart att detta ej är en framkomlig väg. I vissa enkla fall kan kanske exempelvis värdering av miljöförstöring genom industriutsläpp i vattendrag tänkas komma till utförande. Även i sådana enkla fall måste dock ett element av godtycklighet föras in i kalkylen genom själva valet av värderingsprincip. Att genomgående låta teknisk-ekonomisk expertis värdera samtliga tänkbara välfärdsfaktorer vore detsamma som att föra in metafysik i vetenskapen. Värderingarna kan, anser institutet, endast göras genom representativt beslutsfattande.

Man måste därför inskränka sig till att betjäna de politiskt beslutande instanserna genom att dels bygga upp statistik av enbart kvantitativ karaktär belysande de i motionen anförda positiva och negativa välfärdsfaktorerna, dels bygga upp statistisk information i form av sociologiska attitydundersökningar o. d. utvisande befolkningens respons på dessa faktorer.

Institutet instämmer således ej i motionärernas uppfattning att det är möjligt att åstadkomma en bättre välfärdsmätare än nationalinkomsten. Det är däremot möjligt att komplettera denna med ett helt spektrum av information. Detta överensstämmer också med den moderna synen på den ekonomiska utvecklingen som ett mångdimensionellt och ej endimensionellt problem ur välfärdssynpunkt.

Statistiska centralbyrån (SCB) anför att inom SCB nyligen har genomförts vissa utbyggnader och omläggningar av nationalräkenskaperna (NR), som bl. a. innebär en anpassning till det internationella nationalräkenskapssystemet (SNA). Anpassningen innebär förbättrade möjligheter att jämföra nationalräkenskapsdata för Sverige med data för övriga stater, vilka följer SNA:s rekommendationer.

SNA innebär att internationell enhetlighet kommer att föreligga i NR-systemet bl. a. i vad gäller definitioner och värdering av produktion, investering, konsumtion och inkomst. Vid definitionerna av produktion har man

eftersträvat ett produktionsbegrepp som vad gäller avgränsning och värdering är utformat med tanke på väsentliga ekonomisk-analytiska ändamål och som är både statistiskt väldefinierat och mätbart. Detta innebär att man registrerar all produktion som marknadsföres och sålunda har ett marknadspris. Dessutom registrerar man de offentliga myndigheternas verksamhet värderad till självkostnad, egen-regiproduktion inom företag av investeringsvaror samt egen-regiproduktion inom hushållen av vissa produkter som vanligen marknadsföres, t. ex. jordbruksprodukter och bostadstjänster (nyttjandevärdet av egna hem). På grund av svårigheterna både när det gäller att beräkna verksamhetens omfattning eller avgränsning och att göra en värdering av verksamhetens värde eller kostnad har man avstått från att söka beräkna negativa värden eller priser på de olika miljöförstörande avfallsprodukter som framkommer i samband med produktionen.

Utskottet

Motionärernas yrkande innebär att åtgärder för att få till stånd en mer rättvisande redovisning av den faktiska ekonomiska utvecklingen bör vidtas. I redovisningen bör hittills negligerade välfärdskomponenter, t. ex. god miljö och god hälsa, få påverka det totala resultatet.

Problem liknande dem som tagits upp i motionerna behandlades även förra året av allmänna beredningsutskottet (ABU 1969: 7) med anledning av väckta motioner. Härvid anförde utskottet bl. a. att den nuvarande ekonomiska statistiken var ofullständig och att nationalräkenskaperna inte var en adekvat mätare på levnadsstandarden. Innan beslut fattades om införande av nya statistiska serier som mätare på levnadsstandarden erfordrades enligt utskottet ett omfattande metod- och utvecklingsarbete. Många av de komponenter som borde ingå i dessa serier torde i dag inte vara kvantitativt mätbara, vilket var nödvändigt för att statistiskt kunna följa utvecklingen. Utskottet framhöll vikten av att den inom statistiska centralbyrån (SCB) tilltänkta förplaneringen för en kompletterande statistik till nationalräkenskaperna kom till stånd. De av utskottet avstyrkta motionerna avslogs av riksdagen.

I det remissvar som med anledning av årets motioner lämnats av konjunkturinstitutet framhålls de svårigheter som föreligger när det gäller att värdera och prissätta alla faktorer som i negativ eller positiv riktning påverkar välfärden. Vidare anser institutet att man måste inskränka sig till att betjäna de politiskt beslutande instanserna genom att dels bygga upp en statistik av enbart kvantitativ karaktär, dels bygga upp statistisk information i form av sociologiska attitydundersökningar o. d.

I SCB:s *petita* för budgetåret 1971/72 anfördes att det är angeläget att en förplanering kan komma till stånd för att utreda möjligheterna att företa statistiska mätningar och eventuellt utforma ett informationssystem rörande välfärd och miljö, i vilket nationalräkenskaperna och inkomstfördelnings-

statistiken utgör det väsentligare behovet i frågor som rör miljövård, lokalisering och fördelning av resurser m. m. speciellt i samband med ekonomisk långtidsplanering och analys av långtidsutvecklingen.

Utskottet instämmer i de uttalanden som gjorts av konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån. F. ö. anser utskottet att nationalräkenskaperna fyller en värdefull funktion som mätare av den ekonomiska utvecklingen.

Då emellertid intet synes ha förekommit som bör föranleda ett ändrat ställningstagande från riksdagens sida får utskottet hemställa,

att de likalydande motionerna I: 971 och II: 1129 inte må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 24 november 1970

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Hedlund (s), Axel Kristiansson* (cp), Kilsmo* (fp), Karl Gustav Pettersson* (s), fröken Stenberg (m), herrar Hansson* (s), Ove Karlsson* (s), Thorle Nilsson* (s), fröken Pehrsson* (cp) och fru Florén-Winther (m);

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm (s), herrar Johansson i Simrishamn (s), Johansson i Skärstad (cp), Andersson i Örebro (fp), Hugosson (s), Nilsson i Agnäs (m), fru Åsbrink (s), herrar Johansson i Växjö (cp), Häll* (s), Gadd (s), Rosqvist* (s) och Sellgren (fp).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.